

Ordzin_1

Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	szamotulski	
Gmina	Obrzycko	OB_OR_001
Miejscowość	Ordzin	OB_OR_001

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	21.08.2013	Miejsce wykonania	Mieszkanie informatorki.
Czas trwania	2 h	Forma i wielkość	Brak informacji.
Przeprowadzający	T.P.	Komentarz	Brak nagrania.

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
OB_OR_001	K	58 l.		Członkini Rady Parafialnej.

Informacje etnograficzne		
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>	
I. Toponomastyka i etnonimy		
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Brak informacji.	
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	Brak informacji.	
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji.	
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głazów narzutowych)	Brak informacji.	
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.	
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.	
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe		
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	Brak informacji.	
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	Zabawa w szkole. Czasami robimy też w świetlicy.
2.	św. Marcina/11 listopada	Obchodzą imieniny Marcina. Na dzień ten piecze się rogale

		z nadzieniem, czasem się kupuje, ale są drogie.
3.	Adwent	Adwent to czas przed Bożym Narodzeniem. Dawniej chodzono na roraty. Jest to czas oczekiwania na narodziny Chrystusa. Teraz przeważnie dzieci chodzą z „lampionami” na roraty.
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	W dzień ten obdarowuje się, szczególnie dzieci słodyczami, które wkłada się do butów. Buty musiały być oczywiście czyste.
5.	Wigilia	<p>Do kolacji wigilijnej siadamy pod wieczór, gdy „pojawi się pierwsza gwiazdka na niebie”. Mówią, że powinno być 12 potraw, tyle ile miesięcy w roku. Ale nikt już chyba tyle nie przygotowuje. Bez przesady. Zresztą dawniej święta bywały znacznie skromniejsze. Obowiązkowo pod białym obrusem musi znaleźć się sianko. Dzielimy się opłatkiem. Na stole pojawia się zawsze puste nakrycie, dla osoby która może przybyć na „wigilię”.</p> <p>Na kolację wigilijną przygotowywany jest barszcz z czerwonych buraków z uszkami; dawniej to była także zupa rybna – teraz już nie gotuje; to teściowa robiła; rodzice w Poznaniu też jedli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - śledź w śmietanie z ziemniakami - karp pieczony - pierogów nie robi - kapusta kiszona z grzybami - kompot z suszonych owoców, jabłek, śliwek, gruszek - „makiełki” – małe kluseczki lub drobny makaron ugotowane, z makiem z rodzynkami, na słodko. Niektórzy robią makiełki z bułką. <p>Ciasta: pierniki; makowce, sernik; placki z wiśniami; ostatnio zamawia ciasto do upieczenia u jednej pani we wsi. Brakuje czasu na upieczenie.</p> <p>Zresztą kolacja wigilijna musi być postna.</p> <p>Potem piecze się różne mięsa, robi się sałatki, czy gotuje bigos</p>

		<p>z odpowiednimi mięsnymi dodatkami.</p> <p>Choinka – żywe drzewko ze świerku. Sami mają własną plantację – prowadzą przecież gospodarstwo ogrodnicze. Zawsze tak było u niej w domu, także w domu rodzinnym. Większość ludzi we wsi ma już jednakże choinki sztuczne. Choinka dawniej była ubierana dzień przed wigilią, a czasami nawet w samą wigilię; teraz ludzie ubierają często choinkę znacznie wcześniej. Niezgodnie z tradycją. Dawniej, gdy nie było tyle ozdób choinkowych do kupienia, robiliśmy łańcuchy z kolorowego papieru, słomy, bibułek; na choinkę wieszano się także cukierki, orzechy, małe pierniczki i jabłka. Choinka stoi tak długo, aż nie zaczyna mocno oblatywać z igieł (nie dłużej jak do 2 lutego – tak jak w kościele).</p> <p>Jak tylko pamięta zawsze chodzili na Pasterkę. Należą do parafii w Obrzycku, ale mają swój kościół filialny w Słopanowie. Prezenty po kolacji zawsze przynosił i przynosi Gwiazdor. Z reguły ktoś przebierał ze sąsiadów. Mąż informatorki też przebierał się za gwiazdora.</p> <p>Dawniej po kolacji wigilijnej chodziły po wsi „Gwiazdory” i śpiewali kolędy. Tak ich nazywano, bo chodzili z gwiazdą. Jeszcze sporadycznie pojawiają się w ostatnim czasie. Zaśpiewali kolędę i składali życzenia. Trzeba było dać im jakiś grosik, albo pierniki czy cukierki. Z reguły bawiły się w to dzieci szkolne.</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	Przed wszystkim święta spędza się rodzinnie, zawsze są odwiedziny, albo się gości przyjmuje, albo jedzie się w gości, ale to już raczej w drugie święto.
7.	Sylwester/Nowy Rok	Na sylwestra psociono się i „wystawiano z zawiasów furtki, bramy oraz wynoszono je gospodarzom w inne miejsca. Obecnie dzieje się to w ograniczonym zakresie.
8.	Trzech Króli	Chodzimy tego dnia do kościoła, jest to święto kościelne. Przyniesioną poświęconą tego dnia kredą, wypisuje się na

		drzwiach mieszkania, tych wejściowych (od wewnątrz) imiona Trzech Króli: Kacpra, Melchiora i Baltazara oraz inicjały Nowego Roku.
9.	Kolędniczy	Kolędniczy chodzili, zawsze po świętach.
10.	MB Gromnicznej	Do tego czasu stoją choinki w kościele i wtedy się kończy okres Bożego Narodzenia. W Matki Boskiej nazywanej Gromniczną święci się świece, które zapalano dawniej powszechnie w czasie burzy. Zapalona gromnica miała chronić dom, gospodarstwo od uderzenia pioruna. Coraz mniej ludzi to czyni, zwłaszcza jeszcze starsi. Bo młodzi to już niewiele się tym przejmują.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	<p>W karnawale organizowano dawniej zabawy. Teraz też Rada Sołecka razem z Kołem Gospodyń Wiejskich stara się zorganizować, 1-2 zabawy w okresie karnawału. Teraz raczej to ma formę dyskotek dla młodzieży. Wyglądają one inaczej niż kiedyś. Kobiety spotykały się dawniej przy „darciu pierza”, były różne psoty i zabawy. O tym opowiadała jej teściowa. Jak informatorka zamieszkała we wsi, już tego nie było. Zawsze było wesoło. W karnawale pieczono pączki, chruściki (nazywane też faworkami). Śpiewało się podczas tych spotkań piosenki.</p> <p>Pączki pieczono obowiązkowo na ostatni czwartek karnawału i chyba dlatego dzień ten nazywano „Tłusty czwartek”. Na ostatnie przed Popielcem dni karnawału, czyli „ostatki” również pieczono pączki, gotowano golonki, bigos. Na „podkoziółek” zawsze była zabawa. Od Środy Popielcowej zaczynał się przecież Wielki Post.</p>
12.	Topienie Marzanny	Obecnie zwyczaj funkcjonujący wyłącznie w kontekście szkolnym.
13.	Środa Popielcowa	Tego dnia zaczyna się Wielki Post. Ksiądz w kościele posypuje głowy popiołem. Nie je się także potraw mięsnych. Obowiązuje

		<p>ściśły post podobnie jak w Wielki Piątek. Je się wtedy postne, bezmięsne potrawy.</p> <p>Informatorka pamięta, że jeszcze w latach 70. XX wieku był zwyczaj przypinania dla żartu woreczków z popiołem. Nie wie dlaczego się to odbywało. Ale to tu mąż informatorki wspomina, że był taki zwyczaj w Ordzinie.</p>
14.	Śródpoście	<p>Samo pojęcie – nieznane.</p> <p>W okresie Wielkiego Postu ludzie często chcą wypełnić pewne przyrzeczenia i np. nie palić papierosów, pić alkoholu itp.</p>
15.	Niedziela Palmowa	<p>Z palmami (bardzo skromnymi) idzie się do kościoła. Palmy robi się z bazi, kwiatów, zielonych gałązek brzozy, gryczpanu (bukszpanu). Po poświęceniu palmy zabiera się do domu i przechowuje przez cały rok. Potem palmę pali się w piecu, gdyż święconego się nie wyrzuca.</p>
16.	Triduum Paschalne	<p>To są ostatnie trzy dni przed Wielkanocą, od Wielkiego Czwartku do Wielkiej Soboty. Przede wszystkim ma to wymiar kościelny. W Wielki Piątek adoracja Pana Jezusa złożonego w grobie. W domu odbywa się wielkie sprzątanie obejścia.</p> <p>W Wielki Piątek dawniej był żywy zwyczaj pod nazwą „boże rany”. Teraz już ten zwyczaj zanikł. To jeszcze jak teściowa żyła.</p>
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	<p>Święcenie pokarmów odbywa się przy krzyżu, który usytuowany jest przy skrzyżowaniu z drogą do Obrzycka. Dawniej wkładano do koszyków prawie całe świąteczne jedzenie. Dużo jedzenia zносиło się do święcenia. Obecnie są to ilości symboliczne. Do koszyczka wkładana jest szynka, różne kiełbasy, w tym obowiązkowo biała parzona, baranek z masła z chorągiewką, kawałek ciasta, mazurek, no i jajka, sól i pieprz, chleb. Jaja malowane w cebuli, dawniej ludzie malowali też w ozimieniu. Niektórzy wcale nie malują.</p> <p>Rezurekcja w Obrzycku jest rano, o godz. 6.00. W Słopanowie</p>

		<p>(kościół filialny) odprawia się w Wielką Sobotę, wieczorem o 21.00.</p> <p>Śniadanie Wielkanocne rozpoczyna się od dzielenia się jajkiem i święconym oraz składaniem życzeń. Na śniadanie je się jajka, szynkę gotowaną i szynkę wędzoną surową, kiełbasę białą, sałatkę warzywną. Na Wielkanoc zawsze musiały być wędliny czy szynka. Nawet jak było biednie, to na te święta zabijano świnię i przerabiano go. W Niedzielę Wielkanocną nie gotuje się obiadu. Zjada się mięso czy wędliny przygotowane wcześniej.</p> <p>Ciasta: sernik, babka na oleju, mazurków nie robi.</p> <p>Dzieciom „Zając” przynosi słodycze. Robi (-ło) się gniazdka w ogrodzie, na podwórku i wkłada się do nich słodycze.</p>
18.	Poniedziałek Wielkanocny	Nazywa się od zwyczaju oblewania wodą „lanym poniedziałkiem”. W latach 70. XX wieku chodzili tego dnia „z misiem” – podobno, ale informatorka nie bardzo mogła sobie taki zwyczaj przypomnieć.
19.	Zielone Świątki	Brak informacji.
20.	Boże Ciało	W Obrzycku odbywa się procesja na Boże Ciało. Przygotowywane są 4 ołtarze. Do dziś przynosi się zielone, brzozone gałązki z ołtarza i wkłada w warzywnik. Ludzie wierzyli, że przyniesie to dobre plony oraz że nie będzie szkodników. Chociaż nie wszyscy uświadamiają sobie znaczenie tego zwyczaju. Robią tak, ponieważ tak czynili ich rodzice, czy dziadkowie. Dziewczynki chodzą sypać kwiatki w czasie procesji. Na koniec oktawy odbywa się procesja w Słopanowie. Wieś przygotowuje swój ołtarz. Przygotowywane są nadal wianuszki z ziół, ale w zasadzie już zwyczaj ten powoli zanika, pamiętają o tym starsi.
21.	św. Jana	Brak informacji.
22.	MB Zielnej	Na dzień 15 sierpnia idzie się z warzywami, kwiatami, ziołami do kościoła, aby podziękować Matce Boskiej za zebrane plony,

		za opiekę i błogosławieństwo. Bo dawniej z reguły do tej pory kończono żniwa (teraz to różnie wygląda). Informatorka uważa, że niewiele się w tej kwestii zmieniło.
23.	MB Siewnej	Nie pamięta zwyczaju używania do siewu święconego ziarna, ani święcenia wodą ziarna przed siewem.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Zapala się znicze i sprząta groby na Dzień Wszystkich Świętych oraz na Dzień Zaduszny, czyli Zaduszki (2 listopada).
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.

Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe

1.	Narodziny i chrzest	<p>Dawniej kobiety rodziły w domach. Informatorka również urodziła się w domu. Pomagały im akuszerki – siostry położne. Później do porodu należało udać się do szpitala. Jak nie było komplikacji, to lepiej, że kobieta rodziła w domu. Ale to przecież różnie bywało.</p> <p>Kobieta w ciąży musiała uważać, aby się czegoś nie przestraszyć. Nie wie nawet, czy jej mama była u wyvodu. Chrzest odbywał się szybko, gdy dziecko było kilkutygodniowe. Teraz to bywa bardzo różnie. Rodzicami chrzestnymi byli ludzie starsi, dziadkowie, którzy sami (bez rodziców) zanosili dziecko do chrztu, do kościoła. Wszystko to dawniej bywało o wiele skromniejsze. Teraz wybiera się na rodziców chrzestnych ludzi młodych, najczęściej z najbliższej rodziny.</p> <p>Dziecko miało w wózku włożony medalik z Matką Boską oraz zawiązywano również czerwoną wstążeczkę, ..” aby nikt dziecka nie zauroczył i aby dziecko nie chorowało”. Nadal tak ludzie czynią.</p> <p>Gdy dziecko skończy roczek to ma do wyboru położone</p>
----	---------------------	--

		<p>przedmioty na stole; książkę, różaniec, pieniędzy, kieliszek. Zależnie, jaki przedmiot dziecko wybierze, wróży się co do przyszłości dziecka.</p>
2.	Ślub i wesele	<p>Dawniej, czasem i teraz, istniała osoba, która „kojarzyła małżeństwa”. Informatorka o tym słyszała. Myśli, że czasem i obecnie też tak jest, że niektóre małżeństwa też są „umawiane”. Obecnie najczęściej młodzi sami szukają sobie partnerów. Jakiś czas prze weselem odbywały się zaręczyny, no i dalej były tzw. „zmówiny” czyli umawianie się co do wesela pomiędzy rodzicami. Chodzi o szczegóły całej uroczystości.</p> <p>Dawniej wesela były w domu panny młodej. Ludzie robili jedzenie w domu a na tańce chodzili do świetlicy we wsi. Tak jeszcze było jak była stara świetlica. Teraz to raczej wszyscy wesela robią w lokalach (od 20-30 lat), albo i często żyją bez ślubu. Sporo osób ze wsi zmawia te uroczystości w lokalu „Na Skarpie” znajdującym się w Obrzycku (przy drodze w kierunku na Szamotuły).</p> <p>Znany jest zwyczaj tłuczenia przed domem panny młodej szkła, butelek, na szczęście, nazywany „polteram”, „pulteram” (różnie ludzie to nazywają). Teraz ma to miejsce tydzień przed weselem, dawniej odbywało się w dzień przed weselem. No i trzeba było poczęstować przybyłych plackiem i wódką. Jak informatorka wychodziła za mąż, najpierw był ślub cywilny, a potem ślub kościelny. Czasem rano był ślub w urzędzie, a po południu w kościele. Teraz ślub zawarty w kościele jest też ważny wobec prawa państwowego.</p> <p>Młodych przybyłych z kościoła wita się chlebem i solą. Wracających z kościoła zatrzymuje się bramami po drodze, aby dalej przejechać, młodzi muszą wykupić się wódką (jak dorośli zatrzymywali), albo pieniżkami (jak dzieci). Jak wracano dawniej bryczkami z kościoła, byli zatrzymywani w kilku miejscach. Teraz jak jadą samochodami, to jest skromniejsze.</p>

		<p>Po ślubie młoda para jechała do fotografa, aby wykonać zdjęcie pamiątkowe. Teraz to są specjalne sesje fotograficzne, filmowana jest cała ceremonia.</p> <p>Oczepiny panny młodej odbywały się o godz. 24.00, są też podziękowania dla rodziców. Dnia następnego były poprawiny, czasami teraz też tak jest. Do tańca przygrywała dawniej kapela – zespół muzyczny. Grali na akordeonie, skrzypcach, trąbce, perkusji.</p>
3.	Śmierć i pogrzeb	<p>Jeszcze ze 30 lat temu, w latach 80. XX wieku ciało zmarłego przechowywano, z reguły przez 3 dni, do czasu pogrzebu w domu. Każdego wieczoru, przed pogrzebem zbierano się w domu, by odmawiać różaniec za duszę zmarłego mieszkańca wsi. Teraz przy kościele w Obrzycku jest kaplica przedpogrzebowa. Obecnie mieszkańcy zbierają się w domu zmarłego i odmawiają za jego duszę różaniec. Modlitwa ta jest również odmawiana przed samym pogrzebem. Zmarłego z domu wnoszono nogami do przodu. Wcześniej rodzina żegnała się ze zmarłym. Ksiądz czekał na kondukt, blisko granicy parafii, trumna wieziona była konnym karawanem. Zawsze zatrzymywano się przy krzyżu, aby się pomodlić i pożegnać zmarłego. Obecnie ciała zmarłych do czasu pogrzebu przechowywane są także w kostnicach przyszpitalnych.</p>
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.
	Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	Brak informacji.
	Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy	<ul style="list-style-type: none"> - placki ziemniaczane, czyli plyndze - jemy gzika ze szczypiorem - czerninę z kaczki (to gotowała teściowa, teraz nie ma

		amatorów) - pierogi ze serem - patrz także potrawy świąteczne
III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych		Brak informacji.
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	<p>W centrum wsi znajduje się od ok. 150 lat stoi Figura Matki Boskiej Nieustającej Pomocy. Na ceglany, o neogotyckich formach cokole stoi figura Matki Bożej. Napis w dolnej partii cokołu brzmi: „Matko nie opuszczaj nas”. Figurę miał ufundować hrabia Raczyński, właściciel Ordzina jako wotum wdzięczności za cudowne uzdrowienie córki. Podobno po II wojnie światowej miejscowi ludzie (mieszkańcy wsi) chowali przy figurze ciała zmarłych noworodków?</p> <p>Przy figurze mieszkańcy zbierają corocznie na nabożeństwa majowe.</p> <p>Przy skrzyżowaniu z drogą do Obrzycka stoi drewniany krzyż. Z tego co ludzie mówią, postawiony został w 1945 roku. drewniany krzyż został wymieniony na nowy w 2001 roku. fundowali go parafianie.</p>
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji.
4.	Miejsca kultu religijnego	Ludzie jeżdżą indywidualnie do Częstochowy. Są też organizowane pielgrzymki przez parafię do Lichenia, Częstochowy, czy Rokitna, Gostynia, a także autokarowe poza granice kraju. Jak kto ma pieniądze i potrzebę pielgrzymowania, to sobie sam jedzie.

5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	Wiem, że chodzą również pielgrzymki do Biezdrowa, na 14 września, dzień Podwyższenia Krzyża Świętego.
6.	Lokalne odpusty	W Otorowie jest obraz Matki Bożej – odpust 15 sierpnia; Odpust w Biezdrowie – 14 września. W Obrzycku – w św. patronów – Piotra i Pawła.

V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie

1.	Dożynki	Z reguły odbywają się na początku września. Dawniej dożynki odbywały się w każdej wsi. Od jakiegoś czasu odbywają się dożynki gminno-parafialne. W I niedzielę września mają dożynki parafialne. Co roku inne 3 rodziny (kolejno we wsi) przygotowują wieniec dożynkowy. Należą do kościoła w Słopanowie. Najpierw odprawiana jest dziękczynna Msza Św. na dożynki gminne wybierany jest starosta i staroscina dożynek, z reguły z tych najlepszych gospodarzy. Każda wieś przygotowuje odrębne wieńce dożynkowe i piecze swój chleb. Dawniej to ludzie piekli chleb w domu, teraz to raczej zamawiają w piekarni. W organizację dożynek włączają się władze Gminy, Kółko Rolnicze, Koła Gospodyń, szkoły, zespoły artystyczne. Zawsze jest korowód wieńców, maszyn rolniczych, zwierząt, itp. Różne występy artystyczne, konkursy, jedzenie, kielbasy, bigos, itd., a na zakończenie jest zabawa. Na dożynkach zawsze było wesoło, jak tylko sięga pamięcią
2.	Dni gminy/wsi	Cieszą się z placu zabaw, który powstał częściowo z dotacji unijnych. (Program – Odnowa Wsi).
3.	Lokalne festyny	Dni Obrzycka – przełom VI/VII – różne imprezy odbywają się od piątku do niedzieli. W Obrzycku, w szkole obchodzony jest Dzień Dziecka, Dzień Matki i Dzień Ojca, a także Dzień Babci I Dziadka. Organizują te uroczystości Rada Sołecka i Rada Rodziców.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW,	We wsi jest Koło Gospodyń Wiejskich. W świetlicy organizujemy wigilię dla starszych (Rada Sołecka i KGW).

	Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	<p>Organizowany jest także Dzień Dziecka, Dzień Kobiet. Organizowane są także jasełka, balik karnawałowy. W świetlicy również spotykają się na różańcu, w miesiącu października.</p> <p>Także zabawa w Sylwestra oraz na Podkoziołek. Dawniej to było co roku, a teraz nie zawsze.</p> <p>Mają we wsi klub piłkarki (piłki nożnej).</p>
--	----------------------------------	---